

ANTI-PEST PROTOCOL

30-09-2021

1. Inleiding

Het is wettelijk verplicht om als school actief beleid te voeren dat gericht is op het aanpakken en tegengaan van pesten (Wet Veiligheid op School). De Inspectie van het Onderwijs ziet hier op toe. Wij onderschrijven het belang van een goed anti-pestbeleid. Een goed anti-pestprotocol geeft kinderen, leerkrachten en ouders/verzorgers duidelijkheid over hoe gehandeld wordt wanneer er gepest wordt. Door het protocol te volgen ontstaat een samenwerking tussen alle betrokkenen: leerkracht, pester, gepeste, overige klasgenoten en ouders/verzorgers. Deze vorm van samenwerken wordt ook wel de vijfsporenaanpak genoemd.

Met een anti-pestprotocol laat de school zien, aan ouders/verzorgers en leerlingen, dat pesten serieus wordt genomen en wordt aangepakt. Van belang is dat het anti-pestprotocol bij iedereen in de schoolgemeenschap bekend is en consequent wordt toegepast. Direct optreden tegen pesten geeft een duidelijk signaal af aan leerlingen: dat pesten op school niet wordt getolereerd. Dit heeft als positief neveneffect dat de veiligheidsbeleving van leerlingen zal toenemen. Bij pestincidenten wordt het pestincidentenregistratieformulier ingevuld.

Verder moet iedere school een anti-pestcoördinator/aanspreekpunt pesten aanstellen. Op onze school is dat onze gedragsspecialist, Edith Brunninkhuis. Zij is te bereiken via het telefoonnummer van school (053-4611691), of via e.brunninkhuis@skoe.nl. Scholen zijn namelijk verplicht een aanspreekpunt te hebben waar leerlingen en ouders/verzorgers pesten kunnen melden. Deze persoon draagt er tevens zorg voor dat het pestbeleid wordt gecoördineerd.

2. Wat is pesten?

Voordat we in dit protocol nader ingaan op de problematiek rondom het pesten, geven we eerst een korte omschrijving van pesten maken we een vergelijking met plagen. Het woordenboek geeft onder meer de volgende beschrijving achter het begrip *pesten*: “treiteren” en “het leven zuur maken”. Zo op het eerste gezicht dus niet echt een positieve betekenis. Om het begrip *pesten* verder te concretiseren, maken wij op de Troubadour de volgende vergelijking met het begrip *plagen* (zie onderstaand schema).

Plagen	Pesten
Is onschuldig en gebeurt onbezonnen en spontaan. Gaat soms gepaard met humor.	Gebeurt berekenend (leerlingen weten vooraf goed, wie, hoe en wanneer ze gaan pesten). Ze willen bewust iemand kwetsen of kleineren.
Is van korte duur of gebeurt slechts tijdelijk.	Is duurzaam: het gebeurt herhaaldelijk, systematisch en langdurig (stopt niet vanzelf en na korte tijd).
Speelt zich af tussen “gelijken” (“twee honden vechten om hetzelfde been”).	Ongelijke strijd. De onmachtgevoelens van de gepeste staan tegenover de machtsgevoelens van de pester.
Is meestal te verdragen of zelfs leuk, maar kan ook wel kwetsend of agressief zijn.	De pester heeft geen positieve bedoelingen en wil pijn doen, vernielen of kwetsen.
Meestal één tegen één.	Meestal een groep (pester en meelopers) tegenover één geïsoleerd slachtoffer.
Degenen die elkaar plagen, wisselen keer op keer.	Er bestaat een neiging tot een vaste structuur. De pesters zijn meestal dezelfde, net zoals de slachtoffers (mogelijk wisselend door omstandigheden).

Samenvattend kunnen we stellen dat plagen tamelijk onschuldig is, terwijl pesten schade toebrengt.

Bij *plagen* beperken de gevolgen zich over het algemeen tot korte draaglijke pijntjes die bij het spel horen. Bij eventuele ruzie wordt de relatie meestal vlot weer hersteld. Leerlingen blijven opgenomen in de groep en de groep lijdt niet echt onder de plagerijen.

Bij *pesten* kunnen de gevolgen ernstiger zijn, zowel fysiek als psychisch. De gepeste kan in een isolement terecht komen en behoort niet meer tot de groep. Het herstel van de relaties verloopt moeizaam en kost veel tijd. De groep lijdt onder een dreigend en onveilig klimaat: de leerlingen zijn angstig en er heerst wantrouwen. Openheid en spontaniteit ontbreken en er zijn weinig of geen echte vrienden binnen de groep.

Een concreet voorbeeld van pesten is het uitschelden van een leerling vanwege zijn kleding, uiterlijk of gedrag. Een ander voorbeeld is het in elkaar slaan van een leerling door een groep andere leerlingen of het negeren van een leerling door te doen alsof die niet bestaat. Zo zijn er nog veel meer pestsituaties te bedenken waarbij een leerling het slachtoffer is van de handelingen van een groep andere leerlingen (pester en meelopers).

Er kunnen veel redenen worden aangevoerd waarom leerlingen elkaar pesten. De pester kan bijvoorbeeld zelf ooit slachtoffer van pesterijen zijn geweest of het kan een manier zijn om aandacht te trekken die de pester thuis niet krijgt. Pesten kan ook een manier zijn om aanzien te verkrijgen bij andere leerlingen.

Bovenstaande willen wij voorkomen op de Troubadour, vandaar dat dit anti-pestprotocol is opgesteld. Hier wordt preventief aan gewerkt d.m.v. het geven van lessen '*Kriebels in je buik*', '*Kinderen en hun sociale talenten*', '*Leefstijl*', '*Mediamasters*' (online pesten). Het wordt gemonitord d.m.v. afname van SCOL, sociogram, SEF-lijsten (Sociaal Emotioneel Functioneren) en het kinddossier. Observaties worden vastgelegd, resultaten worden geanalyseerd en eventuele plannen worden opgesteld. De basis is o.a. terug te vinden in onze houding, onze kernwaarden en ons sociale klimaat.

3. Op welke wijze is pestgedrag te herkennen?

Nu duidelijk is wat het begrip pesten inhoudt en wat de gevolgen ervan zijn, willen we nagaan welke signalen op pestgedrag wijzen. Hieronder geven we een opsomming van eigenschappen en kenmerken die we bij de pester, de gepeste en de meelopers vaak zien. Voor zover mogelijk is tussen haakjes de desbetreffende eigenschap naar waarneembaar gedrag vertaald.

Pesters zijn over het algemeen vaak erg onzeker en verbergen dit achter een grote mond en stoer (pest)gedrag. Verder zijn pesters te herkennen aan een of meer van de onderstaande eigenschappen/kenmerken:

- Staat tamelijk positief tegenover geweld, agressie en het gebruik van stoere taal (een leerling altijd met een bijnaam aanspreken, opmerkingen maken over de kleding van een leerling, een leerling uitschelden en een leerling buiten schooltijd opwachten en fysiek toetakelen en achtervolgen).
- Imitiert graag agressief gedrag (kiest agressieve idolen uit sport, muziek of film).
- Is vlugger agressief en gebruikt meer geweld dan andere leerlingen (heeft blauwe plekken/schrammen en kleerscheuren voortkomend uit contact met de gepeste).
- Lijkt assertief (zegt spontaan wat hij denkt of voelt en komt uit voor zijn mening).
- Is vrij impulsief.

- Heeft de neiging anderen te overroepen of te domineren om controle te houden, maar is misschien minder zeker dan het lijkt (verdraagt geen kritiek en wordt boos wanneer zijn positieve zelfbeeld ter discussie staat).
- Wil het middelpunt zijn en is vlug jaloers (wil altijd de baas zijn).
- Heeft moeite met regels, grenzen, en eigen of door anderen opgelegde regels (kan moeilijk samenwerken).
- Heeft het moeilijk met stress of spanning die van buitenaf wordt opgelegd (druk als gevolg van toetsen en agressie van ouders).
- Lijdt vaak aan een negatieve faalangst.
- Hoe onveiliger hij zich voelt, hoe groter de behoefte aan een zondebok.
- Is niet noodzakelijk dommer of slimmer dan de rest.
- Geniet respect uit angst en niet uit waardering (is meestal fysiek sterker of omringd door sterke vrienden die zijn gezag respecteren).
- Heeft een zwak inlevingsvermogen, is vooral met zichzelf bezig en houdt geen rekening met anderen (is egocentrisch en heeft geen schuldgevoelens).
- Lijkt een dubbelleven te leiden (is volgbaar en braaf thuis en in klas, maar daarbuiten zoals op het schoolplein en na schooltijd is het gedrag anders).

Gepeste leerlingen zijn over het algemeen kwetsbaarder dan de overige leerlingen.

Verder zijn ze te herkennen aan een of meer van de onderstaande eigenschappen/kenmerken:

- Houdt niet van geweld en agressief taalgebruik.
- Weet niet hoe hij met agressie van anderen moet omgaan (schoolresultaten lijden eronder).
- Is meestal fysiek zwakker (heeft blauwe plekken/schrammen en kleerscheuren voortkomend uit contact met de gepeste).
- Is eerder in zichzelf gekeerd (is vaak figuurlijk afwezig).
- Is geneigd zich onderdanig of gediensig te gedragen (maakt zich het liefst onzichtbaar).
- Is onzeker in zijn sociale contacten (zoekt het veilige gezelschap van de leerkracht).
- Durft niet op te komen voor zichzelf ("verliest" spullen zoals bijvoorbeeld sportkleden).
- Heeft vaak een lage dunk van zichzelf en gelooft uiteindelijk dat hij het verdient om gepest te worden (behaalt slechte schoolresultaten).
- Voelt zich vaker eenzaam dan andere leerlingen (is verdrietig of neerslachtig, wordt niet uitgenodigd na schooltijd, staat vaak alleen op het schoolplein).
- Voelt niet goed aan welke regels of normen er binnen een groep gelden.
- Reageert niet op gepaste manier op druk (huilen, slaafs, klikken, vrijkopen met snoep of geld, nabootsen pesters).

Meelopers zijn leerlingen die de pester steunen in zijn gedrag. Zij zijn vaak zelf bang om gepest te worden en pesten uit veiligheid mee. Soms vinden ze het ook zelf wel leuk om te pesten en doen ze om die reden mee. Een andere mogelijke reden voor het meelopen kan zijn dat zij niet weten hoe ze het pesten kunnen voorkomen en dus maar gewoon meedoen.

In de praktijk bestaan er overigens oneindig veel signalen die kunnen duiden op pestgedrag. Daarom is het lastig een volledige lijst met signalen te presenteren. De hiervoor geschetste eigenschappen/kenmerken van de pester en gepeste gecombineerd met het daarbij behorende waarneembaar gedrag bieden naar onze mening voldoende aanknopingspunten voor het signaleren van pestgedrag.

Leerkrachten en ouders moeten voortdurend alert zijn op de wijze waarop leerlingen met elkaar omgaan. Dat geldt zowel voor onderwijs- en spelsituaties als voor social media. Door het vroegtijdig signaleren van pestgedrag en het daarop gepast reageren, kan in een later stadium erger worden voorkomen. Wij moeten daarbij wel beseffen dat leerlingen die gepest worden daarover vaak geen

mededelingen doen. Zij zwijgen omdat zij zich schamen voor het feit dat ze worden gepest. Zwijgen kan ook een gevolg zijn van de druk die door de pester wordt uitgeoefend. De pester geeft bijvoorbeeld aan dat de pesterijen zullen toenemen als de gepeste er met iemand anders over praat.

Ouders/verzorgers spelen naast de leerkrachten een belangrijke rol als het gaat om het signaleren van pestgedrag. De mededeling van een ouder aan een andere ouder dat zijn kind wordt gepest, moet zeer serieus worden genomen. En ouders die ontdekken dat hun kind in een peestsituatie tot de zogenaamde zwijgende meerderheid behoort, moeten daar ook alert op zijn. Juist deze meerderheid is bepalend of een peestsituatie ophoudt dan wel langdurig doorgaat.

Een andere vorm van pesten

De peestsituaties zoals die tot op heden zijn genoemd, hebben vooral betrekking op de situatie in en om de school. Zonder er al te diep op in te gaan willen we op deze plaats nog wel een moderne vorm van pesten noemen, namelijk het digitaal pesten ofwel cyberpesten. Dit zal in de toekomst steeds vaker plaats gaan vinden op jongere leeftijd. Voor deze pestvorm gebruikt de Troubadour het internetprotocol en het protocol Social Media.

4. Op welke wijze gaan wij als school met pestgedrag om?

Wanneer wij over school spreken bedoelen we daarmee alle betrokkenen: leerlingen, leerkrachten en ouder/verzorgers. Wanneer bepaalde signalen op pestgedrag duiden, is het zaak zo vroegtijdig mogelijk te handelen. Voor het adequaat aanpakken van een pestprobleem kan het onderstaande stappenplan als hulpmiddel dienen. De stappen kunnen – afhankelijk van de ernst van het pestgedrag en het effect van de genomen maatregelen – zo nodig worden herhaald.

1. Leerlingen lossen het onderling op

De leerkracht spreekt de betrokken leerlingen aan (in ieder geval de pester en de gepeste) om de peestsituatie onderling te bespreken en een oplossing te vinden. De leerlingen leggen hun oplossing voor aan de leerkracht en voeren deze ook daadwerkelijk uit. De leerkracht “bewaakt” de situatie op afstand.

2. De leerkracht past de no-blame aanpak toe

De no-blame aanpak is een oplossingsgerichte wijze die vier uitgangspunten heeft:

1. Pesten is een groepsprobleem
2. Vergroten van het inlevingsvermogen
3. Gevoelens en niet de feiten staan centraal
4. Klemtoon ligt op het probleemoplossende karakter

De no-blame methode gaat uit van 7 stappen:

1. Gesprek met het ‘slachtoffer’
2. Gesprek met de steungroep (pester(s) en meelopers): een bijeenkomst met de betrokken kinderen (het slachtoffer is hier niet bij)
3. Het probleem duidelijk maken door het uit te leggen
4. De verantwoordelijkheid delen
5. De steungroep naar ideeën vragen
6. De verantwoordelijkheid bij de steungroep neerleggen
7. Evaluatie: individuele gesprekjes na ongeveer een week

(Voor een uitgebreide beschrijving van de aanpak zie map ‘Cursus Gedrag’.)

3. Inzetten van bestraffende maatregelen

Wanneer na verloop van tijd blijkt dat de onderlinge afspraken niet worden nagekomen, kan de leerkracht een of meer van de volgende middelen inzetten. De pester:

- straffen door hem een of meerdere pauzes binnen te laten blijven
- laten nablijven.
- een schriftelijke opdracht geven waarbij hij bijvoorbeeld de peestsituatie moet beschrijven met zijn rol daarbinnen.
- een boek over pesten laten lezen en hem daarvan tevens een samenvatting laten schrijven.
- in een gesprek bewust laten worden van de gevolgen van zijn gedrag voor de gepeste.
- in een gesprek gedragsveranderingen afspreken. Na verloop van een van tevoren bepaalde periode (bijvoorbeeld een of twee schoolweken) gaat de leerkracht na of er verbetering in het gedrag van de pester zit.

4. Betrekken van de ouders bij het probleem

Afhankelijk van de situatie en de ernst van het pestgedrag kan de leerkracht - na overleg met de directie - besluiten de ouders van de pester en de gepeste uit te nodigen voor een gesprek. De ouders van de gepeste worden in dat gesprek op hun verantwoording gewezen voor het gedrag van hun kind. Tevens worden zij met klem verzocht mee te werken aan het oplossen van het pestprobleem. Alle betrokken ouders ontvangen achtergrondinformatie over pesten (waaronder dit anti-pestprotocol).

5. Bespreken van de situatie tussen leerkracht en directie en in teamvergadering

Ongeacht het resultaat op de gekozen bestraffende middelen (stap 3) en het gesprek met de ouders (stap 4) bespreekt de leerkracht de peestsituatie in eerste instantie met de directie. Op deze wijze kan reflectie op de door de leerkracht gekozen aanpak plaatsvinden. Vragen die hierbij de revue kunnen passeren: Is de gekozen aanpak passend voor de situatie? Zijn er concrete tips? Daarna kan de situatie zo nodig in een plenaire leerkrachtenvergadering aan de orde komen.

6. Inschakelen professionele hulp van derden

Blijkt dat het pestgedrag ondanks de genomen maatregelen blijft voortduren, dan kan met toestemming van de ouders deskundige hulp worden ingeschakeld. Te denken valt o.a. aan de wijkcoach.

7. Time-out, schorsing en verwijdering

Er zijn op school protocollen aanwezig voor time-out, schorsing en verwijdering.

Tot slot volgen nog een aantal tips voor de leerkrachten en de ouders/verzorgers van gepeste leerlingen en pesters.

Leerkrachten die een gepeste leerling begeleiden:	Leerkrachten die pesters begeleiden:
• Medeleven tonen en luisteren/vragen • Nagaan hoe de leerling zelf reageert • Leerling tips geven hoe te reageren en oefenen met reacties • Redenen laten zien waarom een leerling pest • Nagaan welke oplossing de leerling zelf ziet • Sterke kanten van de leerling benadrukken • Belonen van de leerling als de leerling zich anders opstelt • De leerling niet overbeschermen	• Zoeken naar redenen van het pesten • Effect van het pesten voor de gepeste laten zien • Excuses laten aanbieden aan gepeste • Leuke kanten van de gepeste laten zien • Omgangsregels van de school benadrukken • Leerling leren zich te beheersen (eerst nadenken, dan doen) • Zoeken van (sport)club (bijvoorbeeld judo)

Ouders/verzorgers van een gepeste leerling:	Ouders/verzorgers van een pester:
• Aanmoedigen om erover te praten (houd de communicatie open) • Directe vragen stellen (wie plaagt er, hoe, waar en wanneer) • Vragen of en hoe het kind heeft geprobeerd het pesten te stoppen • Helpen met het bedenken van een eenvoudige oplossing (bijvoorbeeld met anderen spelen) • Bespreken van de situatie met de leerkracht • Stimuleren van het beoefenen van een sport (andere contacten opdoen) • Benadrukken dat er een einde komt aan het pesten	• Het probleem serieus nemen • Niet in paniek raken en niet fysiek straffen • Mogelijke oorzaak zoeken • Kind gevoelig maken voor wat het anderen aandoet • Extra aandacht geven aan het kind • Stimuleren van het beoefenen van een sport • Corrigeren van ongewenst gedrag en benoemen van gewenst gedrag (ook belonen) • Duidelijk maken dat de school de juiste beslissingen neemt
Ouders (algemeen):	
• Serieus nemen van de ouders van een gepest kind • Stimuleren van het kind om op een goede manier met andere leerlingen om te gaan • Corrigeren van het kind bij ongewenst gedrag en benoemen van goed gedrag (ook belonen) • Zelf het goede voorbeeld geven • Leren dat het kind voor zichzelf en voor anderen opkomt	

5. Wat doen wij op school om pesten te voorkomen?

In eerdere paragrafen is beschreven hoe pestgedrag is te herkennen en op welke wijze dat gedrag is aan te pakken. In deze paragraaf geven wij een aantal mogelijkheden die kunnen bijdragen aan het voorkomen van pestgedrag. Allereerst beschrijven wij de punten die wij vanuit de schoolvisie vanzelfsprekend doen, daarna noemen we mogelijkheden die aan de orde kunnen komen.

- De kinderen wordt vanaf de kleuterbouw geleerd dat iedereen verschillend is. In gesprekken benadrukken we ieders kwaliteiten. Tijdens het zelfstandig werken leren de kinderen dat niet iedereen hetzelfde werk doet. We benadrukken dat de één goed is hierin en de ander daarin.
- We besteden tijdens de kringgesprekken veel aandacht aan pesten en ook aan het verschil tussen plagen en pesten.
- Bij onenigheden tussen leerlingen gaan we altijd in gesprek met beide partijen. Kinderen leren op die manier hun gevoelens en gedachten onder woorden te brengen en respect te krijgen voor andermans mening.
- Tijdens de Gouden en Zilveren week besteden we tijd aan de school- en groepsregels. We stellen met elkaar groepsregels vast en hangen die in het lokaal op. Belangrijk is het dat de groepsregels samen met de kinderen opgesteld worden (datamuur, Jay Marino, pictogrammen Dagmar Stam) zodat de regels leven bij de kinderen.
- Leerkrachten zijn een luisterend oor voor ouders en kinderen die geconfronteerd worden met pesten.
- Er is een vertrouwenspersoon op de Troubadour (Loes ter Huurne) en een anti-pestcoördinator (Edith Brunninkhuis).
- We hanteren de omgangsregels uit het project *“Life Skills”*.
- We publiceren regelmatig in nieuwsbrief en/of schoolkrant, artikelen of berichten over(cyber)pesten.

Belangrijkste van alles is dat het onderwerp bespreekbaar blijft en dat kinderen en ouders altijd op school bij de leerkracht en/of directie terecht kunnen met het probleem. Dat wij als school de klachten serieus nemen en er mee aan de slag gaan. Ons doel is het hebben van een veilige, fijne, open sfeer op onze school.